

QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI

ILMIY-ELEKTRON JURNALI
9-SON

KOKAND UNIVERSITY | **2023**
HERALD | **VOLUME №9**

**QO‘QON
UNIVERSITETI
XABARNOMASI
9-SON**

**KOKAND
UNIVERSITY
HERALD
VOLUME 9**

**ВЕСТНИК
КОКАНДСКОГО
УНИВЕРСИТЕТ
ВЫПУСК 9**

9/2023

QO'QON UNIVERSITETI

XABARNOMASI

Ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

G'.E.Zaxidov

Bosh muharrir:

Sh.R.Ruziyev

Tahrir kengashi mas'ul kotibi:

A.A.Yusupov

Sahifalovchi muharrir:

T.M.Umarov

Texnik muharrir:

D.Z.Solidjonov

Tahririyat hay'ati:

1. I.f.d., prof., S. G'ulomov (O'z.R. Fanlar Akademiyasi)
2. DSc., prof., Sh. I. Mustafakulov
3. DSc., Mark Rozenbaum (AQSH)
4. PhD., I. Bobojonov (IAMO, Germaniya)
5. PhD., N. Djanibekov (IAMO, Germaniya)
6. PhD., K. Akramov (IFPRI, AQSH)
7. PhD., N. Yusupov (Woosong University, J.Koreya)
8. DSc., D. Xosilova (University of Wyoming, AQSH)
9. I.f.d., prof., B. Salimov (TDIU)
10. I.f.d., prof., K. Axmedjanov (KIUT)
11. I.f.d., prof., N. Maxmudov (TDIU)
12. PhD., Sh. Aktamov (Singapur universiteti)
13. I.f.d., prof., U. Gafurov (TDIU)
14. I.f.d., prof., X. Qurbonov (TDIU)
15. F.f.n., dotsent D. Xodjayeva (QDPI)
16. I.f.n., dotsent, N. Urmonov (TDIU)
17. F.f.d., prof., Sh. Shaxobidinova (ADU)
18. F.f.d., prof., M. Umarxodjayev (ADU)
19. I.f.n., dotsent, J. Qambarov (FarPI)
20. PhD, dotsent, D. Rustamov (ADU)
21. I.f.n., dotsent, A. Islamov (Qo'qon universiteti)
22. PhD., M.Najmiddinov (Qo'qon universiteti)

Tahririyat manzili:

150100, Farg'ona viloyati, Qo'qon shahri, Turkiston ko'chasi, 28 a-uy, 1-xonadon

Qo'qon universiteti xabarnomasi

("Вестник Кокандского университета – Kokand University Herald") ilmiy-elektron jurnali Qo'qon universiteti Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2020-yil 10- oktabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №1138 raqami bilan ro'yxatidan o'tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O'zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-1695 ISSN-raqami olingan.

© "Kokand University" – 2023

Mundarija:/Outline:

Iqtisodiyot / Economy			
1.	Sh.Ruziyev	O'zbekistonda smart turizmni zamonaviy prinsiplari asosida rivojlantirish va bunda xorij tajribasidan foydalanish	3-6
2.	Kh.Sabirov A.Akbarova	Strategy for the development of free economic zones in Uzbekistan	7-10
3.	K.Светлана O.Арзиқулов Г.Атамуратова	Методы управления кредитным портфелем коммерческих банков	11-16
4.	J.Bobanazarova L.Zulfikarova	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida yoshlarning kasbiy layoqatlarini shakllantirish	17-20
5.	K.Kurpayanidi	Institutional aspects and risks in the digital economy: ways to reduce uncertainty for economic agents	21-25
6.	A.Abduvoxidov X.Nazarov	Qishloq xo'jaligi tarmog'ini zamonaviy axborot texnologiyalari orqali raqamlashtirish va innovatsiyalarni jadallashtirish istiqbollari	26-30
7.	Sh.Rasulova	Oziq-ovqat sanoat korxonalarini faoliyatini boshqarish hamda korxonalar iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	31-34
8.	Kh.Sabirov A.Akbarova	Influence of the volume of industrial production in Uzbekistan on the import trend	35-40
9.	M.Turg'unov	Raqamli iqtisodiyot sharoitida oziq-ovqat sanoati korxonalarini faoliyatida zamonaviy boshqaruv istiqbollari	41-45
10.	K.Svetlana U.Gulmira	Tadbirkorlik faoliyatida motivatsiya modellarining xorijiy davlatlar tajribalarining ahamiyati	46-49
11.	Г.Хусанова	Худудлар саноатини комплекс-инновацион ривожлантириш модели (Наманган вилояти мисолида)	50-52
12.	T.Boburjon J.Mamasoliyev	Mamlakat yalpi ichki mahsulotiga soliq turlarining ta'siri	53-60
13.	A.Abdusamirov	A comprehensive analysis of the impact of globalization on auditing standards	61-63
14.	K.E. Grishin Y.Djabbarova	Features of printing production in modern conditions	64-67
15.	X.Gafurov S.Abdulhamidov	Mamlakat yalpi ichki mahsulotini rivojlantirishda kichik biznesni o'rni va duch kelishi mumkin bo'lgan muammolar tahlili	68-71
16.	A.Abdusamirov D.Xo'jamurodov	Moliyaviy texnologiyalar tarixi va rivojlanishi: O'zbekiston misolida	72-74
17.	D.To'xtamurodov	Erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirishni boshqarishning samaradorligi	75-78
18.	Н.Мукумова	Состояние, тенденции и особенности развития рынка услуг высшего образования в Узбекистане	79-84
19.	J.Turg'unov	Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari	85-87
20.	U.Mamadaliyev	Specific characteristics of tour operator activity management	88-90
21.	М.Усмонов	Актуальные вопросы достижения точки безубыточности на предприятиях	91-94
22.	Kh.Gafurov	Unraveling complexity: assessing the impact of real effective exchange rate on Uzbekistan's trade dynamics	95-98
23.	L.Yoqubov	Iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlari tahlili	99-101
24.	Z.Umarova	Iqtisodiy islohotlar sharoitida korxonalarni boshqarish	102-105
25.	O.Umarov Yo.Murodova	Sayyohlar uchun yovvoyi tabiat farovonligini oshirishda marketingdan foydalanish	106-108
26.	Sh.Saloxitdinov	Mehnat bozoriga oliy ta'lim muassasalari tomonidan bitiruvchilarni tayyorlashni tartibga solishning institutsional asoslari	109-112
27.	Sh.Rasulov	Mehnat resurslarining iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha bandligining joriy holati tahlili	113-116
28.	G.Melibaeva	An overview of the function of human resource management in employee performance and motivation	117-121
29.	M.Gulomkodiroya	An overview of green banking practices in Uzbekistan	121-125
30.	M.Tojiyeva	Kichik biznesni rivojlantirishning mamlakat ijtimoiy- iqtisodiy hayotidagi ahamiyati	126-130
31.	Sh.Po'latov Sh.Musabekov	The study of value-added tax: knowledge from the eu vat experience and Uzbekistan's vat system	131-135
32.	M.Sultonov	Fond bozori va unda tijorat banklarining tutgan o'rni	136-139

33.	Sh.Po'latov	O'zbekiston respublikasida qo'shilgan qiymat solig'i va aylanmadan olinadigan soliq to'lovchilarini bir-biridan farqli jihatlarini baholash	140-143
34.	A.Baxromov	Increasing the economic efficiency of textile industry enterprises through digital technologies	144-146
35.	H.Rasulov	Siyosiy mojarolarning turizmga ta'siri	147-150
36.	D.Mamayusupova	Turizm sohasida davlat-xususiy sherikligi ishtirokchilarining o'zaro hamkorligi samaradorligini oshirish	151-153
Pedagogika / Pedagogy			
37.	M.Ganiyeva D.Ergasheva	Unlocking knowledge: key pedagogical aspects of the study of philology	154-158
38.	Sh.Jumanova A.Abdullayev M.Odilova	O'zbekistonda pisa testi natijalari va boshlang'ich ta'lim o'quvchilarini bu testga tayyorlash istiqbollari	159-162
39.	M.Temirova	Mustaqillik yillarida O'zbekistonda ichki ishlar profilaktikasi inspektorlari faoliyatini tashkil etishning huquqiy asoslarini mustahkamlanishi	163-165
40.	G.Sanginova	Erta bolalik ta'limini qo'llab-quvvatlashda oilalarning roli	166-169
41.	N.Valiyeva	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyasini rivojlantirish yo'llari	170-173
42.	V.Abdullaeva	Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig" asarining o'rganilishi hamda asardagi somatik frazeologik birliklarning qo'llanilishi	174-179
43.	S.Asilova	Tarbiyasi qiyin o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish masalalari	180-183
44.	Z.Eraliyeva D.Djo'rayeva	Bolalar tafakkurini rivojlantirishda ayrim didaktik o'yinlarning ahamiyati	184-186
45.	G.Komiljonova	Fanlararo bog'lanishlar asosida talabalarni bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish	187-192
46.	Sh.Pardayev	O'quvchilarning individual o'quv natijalarini baholashga zamonaviy yondashuvlar	193-196
47.	A.Mirzakulov	IIV akademiyasi kursant qizlarini zamonaviy krossfit sport turi orqali jismoniy tayyorgarligini takomillashtirish	197-200
48.	F.Berdibekova	Akmeologik yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik mexanizmlari	201-203
49.	H.Akbarova	Talim jarayonlarini raqamli texnologiyalar asosida samaradorligini oshirish (onlayn o'yinlar)	204-208
Filologiya / Philology			
50.	M.Mamatqulova	How does a person become multilingual?	209-2012
51.	M.Mamatqulova	Needs analysis as a main phase for designing english for specific purposes (esp) course	213-216
52.	L.Uzakova	O'zbek va ingliz tillarida to'y bilan bog'liq leksik birliklarning lingvokulturologik tadqiqi: o'zbek va ingliz tillarida to'y bilan bog'liq leksik vositalarning chog'ishtirma tadqiqi	217-221
53.	G.Xoldorova	Alisher Navoiy ijodida sakkokiy an'analari	222-224
54.	M.Парпиева	Актуальные вопросы изучения русского языка	225-227
Raqamli texnologiyalar / Digital technologies			
55.	C.Гулямов A.Шермухамедов Б.Шермухамедов	Применение искусственного интеллекта в образовании	228-232
56.	F.Mulaydinov D.Otajonova	Breaking language barriers: the future of english language teaching with ar/vr technology	233-236
57.	F.Mulaydinov A.Abdullayev M.Odilova	Ta'limda raqamli texnologiyalarning roli	237-240
58.	T.Azimova	Matematikani o'qitishda qiyosiy usullar va o'quv texnologiyalari	241-244
59.	Sh.Akhunova	Concerns regarding the use of foreign experience and the significance of using digital technologies to boost the tourism network's competitiveness	245-249
60.	B.Akramov	Fizika fanini o'qitishda zamonaviy texnikalardan foydalanish va zamonaviy texnik qurilmalarni amaliy o'rganish	250-253

FANLARARO BOG‘LANISHLAR ASOSIDA TALABALARNI BILIM VA KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Komiljonova Gulzraxon Nizomjon qizi

Qo‘qon universiteti Ta‘lim kafedrası o‘qituvchisi

MAQOLA HAQIDA	ANNOTATSIYA
<p>Qabul qilindi: 24-dekabr 2023-yil Tasdiqlandi: 26-dekabr 2023-yil Jurnal soni: 9 Maqola raqami: 45 DOI: https://doi.org/10.54613/ku.v9i9.867 KALIT SO‘ZLAR/ Ключевые слова/ keywords</p>	<p>Ushbu maqolada ta‘lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, o‘quv jarayonida fanlararo aloqadorlikning ta‘lim sifatini oshirishdagi o‘rni, fanlarni bog‘lash asosida talabalarning dunyoqarashini kengaytirish, integratsion darslarni tashkil qilishning afzalliklari haqida fikr yuritilgan. Dars jarayonida fanlararo aloqadorlikni samarali amalga oshirish ta‘lim oluvchilarni yangi o‘quv materiallarini qabul qilishga tayyorlash, fanlararo, bog‘lanishni amalga oshirish, shuningdek, har bir darsni rejalashtirish va tashkil etish, o‘qituvchidan chuqur va puxta tayyorgarlik ko‘rishni talab qiladi. Bu esa o‘z navbatida dars samaradorligini orttirishga xizmat qiladi. Maqola davomida mavzu doirasidagi fikr-mulohaza va tahlillar, shuningdek, ayrim misol va masalalar yechimlari keltirib o‘tilgan. Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini kasbiy tayyorlash, bilim, ko‘nikmalarini takomillashtirish yo‘l usullari ko‘rsatilgan. Boshlang‘ich sinflarda fanlarni integratsiya qilish va shu asosida samarali dars tashkil etish haqida asosli fikrlar yuritilib, tavsiyalar berilgan. Maqola so‘ngida xulosa va takliflar ko‘rsatib o‘tilgan.</p>
<p>ta‘lim sifati, fanlararo aloqadorlik, bog‘lanish, metod, bilim, ko‘nikma, dars, ta‘lim oluvchi, boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi</p>	

Kirish. Bugun O‘zbekiston hayotining barcha sohalari chuqur islohotlar maydoniga aylangan. Bu jarayonda ijtimoiy sohaning asosi hisoblangan ta‘lim tizimidagi o‘zgarishlar haqida to‘liqlanib so‘zlamalikning iloji yo‘q. Mamlakatimizda so‘nggi yillarda ta‘lim tizimining barcha bosqichlarini zamonaviy talablar asosida tashkil etish bo‘yicha amaliy ishlar hal qiluvchi bosqichga kirdi.

Prezidentimiz ta‘kidlaganidek: “Farzandlarimiz maktabdan qanchalik bilimli bo‘lib chiqsa, yuqori texnologiyalarga asoslangan iqtisodiyot tarmoqlari shuncha tez rivojlanadi”. Albatta ta‘limni asosiy fundamenti maktab ta‘limi tashkil etishi barchamizga ma‘lum haqiqatdir. Ta‘lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy qismini esa, albatta, oliy ta‘lim tizimidagi islohotlar tashkil etadi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasida oliy ta‘limni tizimli isloq qilishning ustuvor yo‘nalishlarini belgilash, har tomonlama rivojlangan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarish, oliy ta‘limni modernizatsiya qilish, ilg‘or ta‘lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida davlatimiz rahbarining 2019-yil 8-oktyabrda farmoni bilan tasdiqlangan O‘zbekiston Respublikasi oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Kontsepsiyasi sohadagi yangi islohotlar uchun debocha vazifasini bajarib bermoqda.

Ta‘lim-ta‘lim oluvchilarga chuqur nazariy bilim, malakalar va amaliy ko‘nikmalar berishga, shuningdek, ularning umumta‘lim va kasbiy bilim, malaka hamda ko‘nikmalarini shakllantirishga, qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan tizimli jarayon.¹ Ta‘limni rivojlantirish o‘qitish jarayonini to‘g‘ri tashkil etish bilan besavita bog‘liq. Ta‘limni munosib raqamli texnologiyalar, innovatsiya va integratsiyalar bilan boyitish davr talabi bo‘lib qolmoqda. Umuman olganda, ta‘lim sohasida amalga oshirilayotgan mana shunday istiqbolli vazifalar o‘zining dolzarbligi hamda amaliy ahamiyati bilan boshqa sohalardagi islohotlardan aslo qolishmaydi. Chunki ushbu sohadagi islohotlarni yanada keng ko‘lamda davom ettirish pedagogikaning kelajagini belgilab beradi.

Ta‘limning barcha bosqichlarida fanlarning integratsiyalashuv jarayoni shuni ko‘rsatadiki, fanlarning o‘qitilishida ularni o‘zaro aloqadorlik jihatlaridan maqsadli foydalanish, darslarni pedagogik va metodik jihatdan to‘g‘ri tashkil qilish, har bir fanni o‘qitilishini mazmunli bo‘lishini va samarali tashkil etishni kafolatlaydi.

“Integratsiya” so‘zi lotincha integratio – tiklash, to‘ldirish, “integer” – butun so‘zidan kelib chiqqan.² O‘quv jarayoni integratsiya tizimini takomillashtiradi, kamchiliklarini bartaraf etadi, predmetlar orasidagi aloqalar va bog‘liqliklarni chuqurlashtiradi, bunday

yondashuvlar differensiya va integratsiya orasidagi munosabatlarni tushunishga tayanadi. Pedagogikaning maqsadi bir xil maqsad vazifalarga ega bo‘lgan turli fanlarning element va qismlarini bir butunga birlashtirishga yo‘naltirilgan bo‘lib, u integratsiyani amalga oshirishda o‘qituvchilarga yordam berishdir.³

L.N. Baxareva o‘zining “Boshlang‘ich maktab o‘quv mashg‘ulotlarini o‘lkashunoslik asosida integratsiyalash” maqolasida “Integratsiya – differensiya jarayonlari bilan birgalikda amalga oshirilayotgan fanlarni yaqinlashtirish va bog‘lash jarayoni bo‘lib, yangi, butun, yaxlit bo‘limlar yaratishga yordam beruvchi, fanlararo aloqalarni amalga oshiruvchi yuqori ko‘rinishdir” – deb ta‘kidlaydi.⁴

Hozirgi kunda “Integratsiya” tushunchasining aniq ta‘rifi metodik adabiyotlarda, bu mavzu bo‘yicha izlangan tadqiqotchilar tomonidan bir-biriga o‘xshash bo‘lgan ta‘riflar berilgan. Integratsiya jarayonini o‘rganishda didaktik olim Yan Amos Komenskiy quyidagi fikrlarini bildirgan: “Bir-biri bilan bog‘liq bo‘lgan hamma narsa, xuddi shunday holda o‘rganilishi kerak”. Fanlararo aloqadorlik g‘oyasiga ko‘pchilik pedagoglar qattiq yondashib, uni rivojlanishi va umumlashtirilishiga hissa qo‘shganlar. D.Lokk g‘oyasiga ko‘ra: “Ta‘lim mazmunining aniqlanishida bir fan boshqa fanlar elementlari va faktlari bilan to‘ldirilishi kerak”. Xuddi shuningdek, I.V.Pestalossi o‘zining didaktik maqolasida o‘quv darsliklaridagi fanlararo bog‘liqlik masalasiga keng to‘xtalib o‘tar ekan: “Bir-biri bilan bog‘liq fanlarni ongingga keltir, ularni tabiatdagi uzviy bog‘liqlik holatida ekanini angla” – deydi. Pestalossi esa bir fanning boshqa bir fandan uzoqlashuvi xavfliligini ta‘kidlaydi. Integratsiyaning OTMda ta‘lim-tarbiya jarayoniga ta‘sirini juda ko‘p pedagog olimlar tomonidan ko‘rib chiqilgan. Jumladan, I.D.Zvernov, M.A.Danilov, V.N.Maksimova, S.P.Baranov, N.M.Skatkin; metodist olimlar M.R.Lvov, V.G.Goreskiy, N.N.Svetlovskaya, Yu.M.Kolyagina, G.N.Pristupa va boshqalar. Bir qator olimlar T.L.Ramzayev, G.N.Akvilev, N.YA.Vinelkin, G.V.Belyukovlarning ilmiy ishlari boshlang‘ich fanlararo va fanlar ichidagi bog‘liqliklar muammosiga bag‘ishlangan.

Ta‘lim jarayonida fanlararo aloqadorlik talabalarning o‘quv-bilish faoliyatini faollashtiradi. Bunda, o‘quvchi o‘z faolligini fan bilimlarini mavjud bo‘lgan noma‘lum munosabatlarni izlashga yoki aniq o‘rnatilgan fanlararo aloqadorlik asosida yangi tushunchalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu jarayonda fanlararo aloqadorlik ta‘minlangan sharoitda o‘quvchilarning egallagan bilimlari samarali rivojlanishi bilan bir qatorda ularning idrok etish qobiliyati, faolliklari, qiziqishlari, aqliy intellektual imkoniyatlari ortishiga erishiladi. O‘quv jarayonida fanlararo aloqadorlikni turli o‘quv fanlari bo‘yicha o‘quv

¹ Ta‘lim to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasining Qonuni

² IR.Mavlyanova, N.Raxmankulova. Boshlang‘ich ta‘lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiyasi. O‘quv qo‘llanma. – O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi. – Toshkent. Voris nashriyoti, 2013. – 175 b.

³ IR.Mavlyanova, N.Raxmankulova. Boshlang‘ich ta‘lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiyasi. O‘quv qo‘llanma. – O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi. – Toshkent. Voris nashriyoti, 2013. – 177 b.

⁴ IR.Mavlyanova, N.Raxmankulova. Boshlang‘ich ta‘lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiyasi. O‘quv qo‘llanma. – O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi. – Toshkent. Voris nashriyoti, 2013. – 177 b.

dasturlari, darsliklar mutanosibligini ta'minlovchi didaktik imkoniyat sifatida tushunish lozim.

Ta'lim tizimini takomillashtirishda integratsiyalashuvi ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Unda ta'lim oluvchilarning chuqur bilimga ega bo'lishlari va balki ko'nikma-malakalarni chuqur egallash orqali kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishlari davr talabiga aylangan. O'quv faoliyatini samarali tashkil qilish, dars jarayonida turli xil shakl, metod va vositalardan o'z o'rnida to'g'ri foydalanish, ularni uzviy bog'liq holda qo'llay olish ta'lim samaradorligining muhim omillaridan biridir. Bu esa integratsiyalashgan ta'lim orqali amalga oshiriladi. Integratsiyalash mobaynida bir-biriga bog'liqlik hajmi oshadi va tartibga tushadi, shu tizim qismlarning ishlashi va o'rganish obyektining yaxlitligi tartibga solinadi.⁵

Integratsiya bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish sohasida ham, ijodiy faoliyat va borliqdagi o'zlashtiriladigan obyektlarga hissiy-qadriyatli munosabatni shakllantirishda ham o'rnatilishi kerak. Integratsiya ta'lim-tarbiya jarayonining barcha tarkibiy elementlarini yaxlit bir tizimga birlashtirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, u ta'lim sifati va samaradorligini ta'minlashning muhim omili hisoblanadi.

Darhaqiqat, ta'lim mazmunidagi uyg'unlikni ta'minlash muammolari ham integratsiyalashning shug'ullanadigan sohasi hisoblanadi. U tushunchalarni umumlashtirishni o'rgatishni, ta'lim-tarbiyada esa bilimlar, tushunchalar, ko'nikma va malakalarni shakllantirishni umumlashtirib, qonun yoki qoida mezonidir. Bunda ta'lim mazmunidagi barcha tashkil etuvchi elementlar majmuasini – bilim, ko'nikma, malaka, me'yor, pedagogik tizimlarni o'zida mujassamlab, bilimlarni tizimlashtirishni tashkil etish, o'quvchilarda har xil fanlarda o'tiladigan va texnologik jarayonlarda sodir bo'ladigan hodisalar, tushunchalar, g'oyalari, nazariyalar orasidagi o'zaro integratsiya va har tomonlama bog'lanish borligini o'rnatish olish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat.

Fanlararo aloqadorlikni amalga oshirish yo'llari quyidagilar:

– turli xil fanlarni o'rganish ketma-ketligi va izchilligini vaqt bo'yicha shunday tanlash lozimki, ulardan birini o'rganish ikkinchisini o'rganishga ko'maklashsin;

– umumiy tushuncha, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga bir xil yondashuvni ta'minlash;

– bilimlarni o'zlashtirish hamda ko'nikma, malaka va kompetensiyalarni egallashga bo'lgan talablar birligini ta'minlash;

– bir o'quv faniga oid bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalarni o'rganishda boshqa fanlarga oid bilim, ko'nikma va malakalardan keng foydalanish.⁶

Adabiyotlar tahlili. Ayni vaqtda integratsiyaga alohida e'tibor qaratilmoqda. Integratsiyani uslubiy hodisa sifatida e'tirof etgan I.Kaloyvari va L.Pechnikovlar "Qanday qilib integratsiyalashgan darsni tashkillash mumkin?" nomli maqolasida ta'kidlashlaricha: "Integratsiyaning kelajagi porloq. Bu usul natijasida o'quvchilar ongida olamning faol va ko'p tomonli tasviri shakllanadi. Talabalar olgan bilimlarini amalda faol foydalanishga boshlashadi. Chunki bilimlari osonroq amaliyotga xos xususiyatlarni aniqlaydi, yangicha fikrlay boshlaydi, fanni tez o'zlashtiradi, uning boshqa fanlarga bo'lgan munosabatini ravshanlashtiradi". O'quvchilarini o'qitishda dars samaradorligiga erishish uchun integrirlashga e'tibor berish shart. E.Smirnova "Bo'lmasdan egalik qil" maqolasida shunday deydi: "Birinchisi bosqichda quyidagi fanlarni integrirlash mumkin: o'qish, yozuv, tasviriy san'at va mehnat. Faqat o'qish, yozish talabani juda charchatadi va unda salbiy tuyg'ularni uyg'otadi. I-kurs talabasida birinchi darslardayoq o'qishga bo'lgan istak yo'q bo'lmasligi mumkin. Uning ko'zlaridagi uchqun o'chmasligi kerak. Yuqorida aytib o'tilgan fanlarni tartiblashda o'quvchining o'rganish jarayonini, qiziqishini ushlab turish, faollashtirishga e'tibor beriladi".

M.N.Berulavanning ta'kidlashicha, ta'lim mazmunini integratsiyalash deganda, ta'lim oluvchilar bilimlarining tizimlilikgi va zichligi ortishi bilan kechadigan ta'lim mazmunining strukturaviy elementlari o'zaro ta'siri jarayoni va uning natijasi deb hisoblaydi.

N.K.Chapayev integratsiyaning tanlangan yo'nalishlari integrativ jarayon larkibi va strukturasi belgilaydi. Integrativ jarayon tarkibi

deganda, o'zaro nloqadorlikka kirishadigan va yangi yaxlit birlikni hosil qiladigan obyektlar yig'indisi tushuniladi.

V.S.Bezrukova ta'limning muhim muammolaridan biri bilimlarni integratsiyalash va tabaqalashtirish masalalari ishlab chiqilgan. Olimning fikricha, integratsiya – turli bilimlar tizimi o'rtasida tarkibiy bog'lanishlarni o'rnatish, ularni umumlashtirish, o'quvchilarning tabiat va jamiyat haqidagi yaxlit tasavvurlarni shakllantirish uchun xizmat qiladi.

Psixolog **E.N. Kabanova – Millerning** aytishicha, "O'qituvchiga hali uchramagan vazifa asosida bilim, ko'nikma va qobiliyatlarni mustaqil ko'chirilishi aqliy rivojlanishning muhim ko'rsatkichidir". U o'zining "Boshlang'ich sinflarda ta'limni integratsiyalash tajribasi" ishida maktab ta'limini integratsiyalashning muhimligiga e'tiborini qaratsa, **L.P. Elenko** integratsiya darsni samarali qilish vositasi, predmetlar aloqalarini yangi pog'onalariga ko'tarish shakli, deb hisoblaydi.

R. A.Mavlonovanning ta'kidlashicha, ko'p fanlar integratsiyasini universal yoki bir necha asosiy tizim kurslarini almashtiruvchi umumiy deb ham atash mumkin. Masalan, o'qish, ona tili, tabiatshunoslik va rasm darslarini bitta umumiy darsga birlashtirish mumkin.

Ta'lim-tarbiya jarayonida fanlararo aloqadorlikni amalga oshirish muammosi juda ko'p tadqiqotchilarning ilmiy izlanishlarida o'z aksini topgan. Jumladan, **M.N.Skatkin** o'z tadqiqotlarida vaqtinchalik fanlararo bog'lanishni uch turga bo'ladi:

1. Avval o'zlashtirilgan bilimlar bilan o'rganilayotgan bilimlar o'rtasidagi bog'lanish;

2. O'rganilayotgan bilimlar bilan kelgusida o'zlashtiriladigan bilimlar o'rtasidagi bog'lanish;

3. Bir vaqtda o'zlashtiriladigan bilimlar o'rtasidagi bog'lanish.

XIX-XX asr o'rtalarida pedagogikada boshlang'ich sinf o'quvchilarining tabiiy muhit bilan tanishtirishning integratsiyalashgan kursini yaratishga oid ilmiy tadqiqot ishlari olib borilgan. Jumladan, **L.N.Buxareva** o'zining "Boshlang'ich maktab o'quv mashg'ulotlarini o'lkashunoslik asosida integratsiyalash" maqolasida "Integratsiya-differensiya jarayonlari bilan birgalikda amalga oshirilayotgan fanlarni yaqinlashtirish va bog'lash jarayoni bo'lib, yangi, butun yaxlit bilimlar yaratishga yordam beruvchi, fanlararo aloqalarni amalga oshiruvchi yuqori ko'rinishdir", deb ta'kidlaydi.

K.P.Korolyeva vaqtinchalik fanlararo bog'lanishning quyidagi to'rtta turini ajratadi:

1. Faktik materiallar bilan tushunchalar o'rtasidagi bog'lanish;

2. Tadqiqot metodlari bilan ilmiy tafakkur o'rtasidagi bog'lanish;

3. Umumiy ko'nikma va malakalar o'rtasidagi bog'lanish;

4. Bilish faoliyati usullarini o'rgatish o'rtasidagi bog'lanish.

Metodologiya.

Bilim – kishilarning tabiat jamiyat hodisalarini haqida hosil qilgan voqelik ma'lumotlar voqelikning inson tafakkurida aks etishi. Kundalik tasavvurimizda nimaning nima ekanligiga ishonsak va bu ishonchimiz biz odatlangan voqea va qoidalarga zid kelmasa bunda ishonch hisoblanadi.⁷ Ta'lim oluvchida o'zlashtirilgan bilim asosida ko'nikma paydo bo'ladi.

Ko'nikma – o'rganish natijasida qo'lga kiritilgan, beixtiyor, avtomatik tarzda bajariladigan harakat. Ko'nikmalar biror harakatni nazoratsiz, avtomatik tarzda bajarish qobiliyatlaridir.⁸ Ta'lim oluvchilarni fanga doir bilim, ko'nikmalarini oshirishda ta'lim metodlarining o'rni katta.

Ta'lim metodlari deyilganda, o'rganilayotgan materialni egallashga qaratilgan turli didaktik vazifalarni hal etish bo'yicha o'qituvchining o'rgatuvchi ishi va o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini tashkil etish usullari yig'indisi tushuniladi.⁹

Keyingi yillarda pedagogika fanida ta'lim oluvchilarning mustaqil ishlash va ijodiy qobiliyatlarini o'stirish hamda faollashtirishga qaratilgan faol metodlarni ishlab chiqish va ulardan foydalanishga katta e'tibor qaratilmoqda. Shunday samarali interfaol metodlardan biri bu "Venn diagrammasi" metodi sanaladi. Bu metoddan o'rganilgan, bir-biriga bog'liq bo'lgan mavzularni tahlil qilish, solishtirish, taqqoslash va mustahkamlashda keng foydalanish yaxshi samara beradi.¹⁰

⁵ D. Jamoliddinova, S. Meliboyeva. Boshlang'ich ta'limda pedagogika, innovatsiya, integratsiya. O'quv qo'llanma. Toshkent. 2013. 210 b

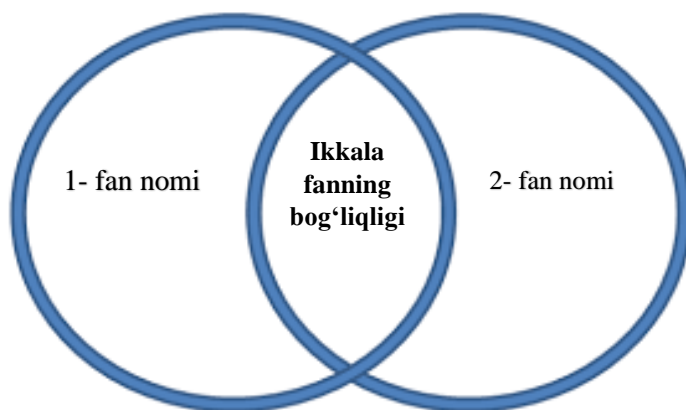
⁶ Saloxitdinova Navro'za, Boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan ta'limni takomillashtirish, O'quv qo'llanma. - T.: "TAMADDUN", 2022. - 6 - b.

⁷ <https://uz.wikipedia.org/wiki/Bilim>

⁸ B.X.Xodjavey Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. - T.: «Sano-standart» nashriyoti, 2017-yil, 387 bet.

⁹ B.X.Xodjavey Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. - T.: «Sano-standart» nashriyoti, 2017-yil, 92 bet.

¹⁰ Z. Boboqulov, S.Sanayev, X. Xonqulov. Talimning zamonaviy pedagogic texnologiyalari. O'quv qo'llanma. Samarqand – 2022. 85-b

“Venn diagrammasi”

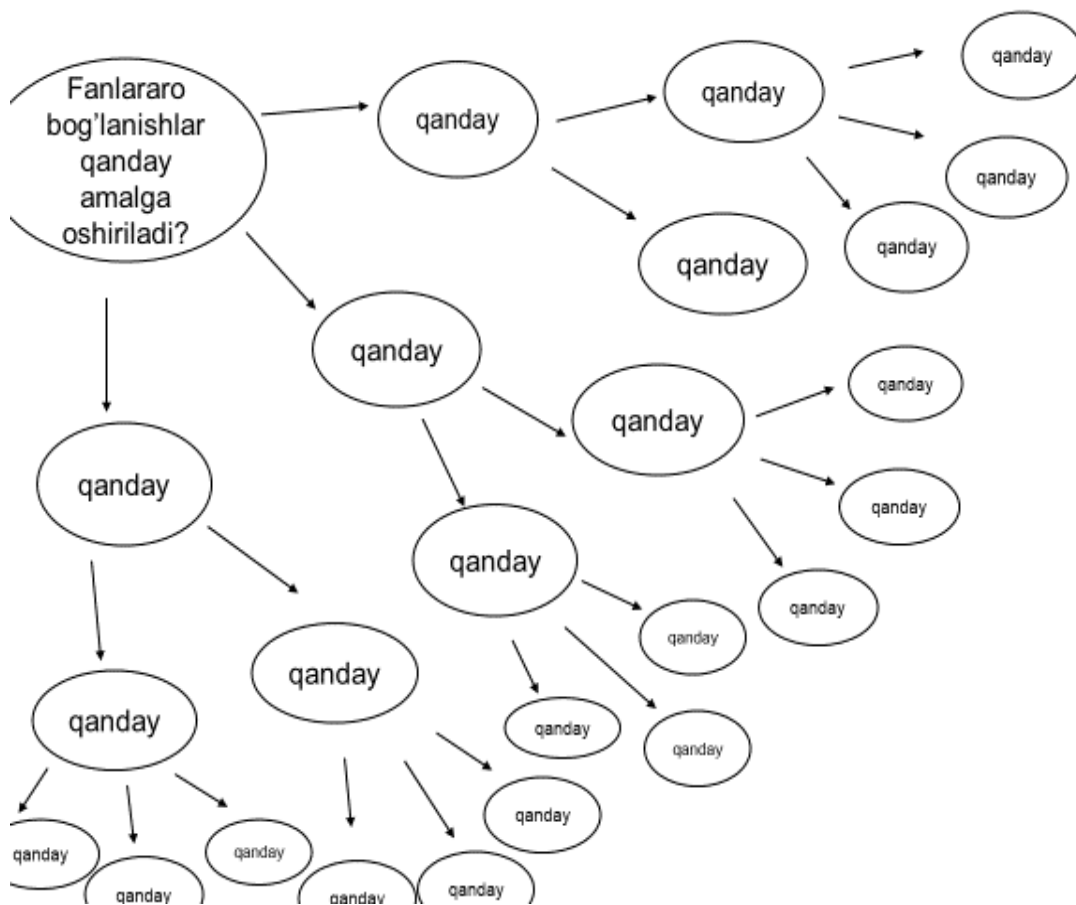
“Fan+fan” metodi talabalarni o‘ylashga, fikrlashga chorlaydi. Bir fan bilan ikkinchi fanni bog‘lash yo‘llarini ko‘rsatadi. Ushbu jadvalni to‘ldirish orqali fanlarni bog‘lashni tushunib olishadi.

“Fan+fan” usuli¹¹

T/r	Fan nomi	Tushuncha	Mavzu	Usul
1	1-Fan	1-fanga tegishli tushuncha yoki termin	1-fanga tegishli mavzu	1-fanga tegishli metod, usul
2	2-Fan	2-fanga tegishli tushuncha yoki termin	2-fanga tegishli mavzu	2-fanga tegishli metod, usul
3	+	Ikkala fanga tegishli tushuncha yoki termin	Ikkala fanga tegishli mavzu	Ikkala fanga tegishli metod, usul

“Qanday” ierarxik metod

Muammo haqida butunligicha umumiy taasurot olish imkonini beruvchi mantiqiy bir qator savollar. Tizimli, ijodiy, tahliliy mushohada qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Fanlar o‘rtasidagi bog‘lanish ta‘lim didaktikasining asosiy muammolaridan biri hisoblanadi. Umumiy, politexnik va kasbiy

(professional) ta‘limning uzviyligi, uzluksizligi va o‘zaro aloqasi avvalo fanlararo bog‘lanish orqali ta‘minlanadi.¹²

¹¹ Muallif ishlanmasi

¹² Saloxitdinova Navro‘za, Boshlang‘ich sinflarda integratsiyalashgan ta‘limni takomillashtirish, O‘quv qo‘llanma, – T.: “Tamaddun”, 2022. – 40 - b.

Boshlang'ich bosqichlardayoq fanlarni integratsiyalash dars samaradorligini oshiradi, vaqtdan unumli foydalanishga olib keladi, darsni chuqur o'zlashtirishga yordam beradi. Oliy ta'lim talabalariga o'qitilayotgan fanlar o'zaro bog'liqlik holda tashkil etib borilsa, ularda bilim, ko'nikmalari oshib, kutilgan natijani berishi va albatta, o'z kasbining yetuk mutaxassislari bo'lib yetishadi.

1-sinf uchun integratsiyalashgan usulda matematika darsining ochiq dars ishlanmasi

(matematika, o'qish, atrofimizdagi olam)

Darsning mavzusi: 1 dan 2 gacha bo'lgan sonlar. 1 soni

Darsning maqsadi: O'quvchilarni 1 sonini yozishni o'rgatish.

O'rgatuvchi maqsad: O'quvchilarga raqam va son nimaligini o'rgatish.

Tarbiyaviy maqsad: Hayvonlarga yaxshi munosabatda bo'lish.

Rivojlantiruvchi maqsad: O'quvchilarga sonlarning elementlarini yozishni o'rgatish.

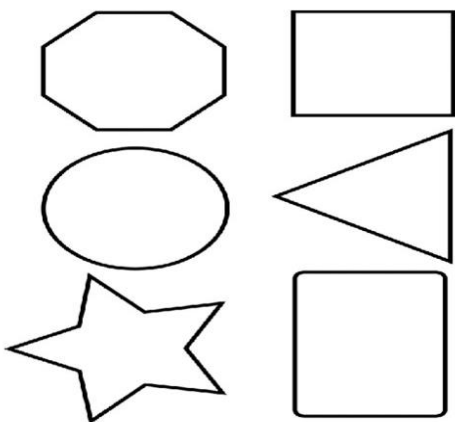
Darsning jihozlanishi: Rasm, tarqatma materiallar.

Darsning borishi:

1. **Darsni tashkil etish.** Bolalarni darsga tayyorligini tekshirish.

2. **Uy vazifasini tekshirish.** Bolalar uy ishi daftaringizni oching. (o'qituvchi har bir daftarga qarab chiqadi, eng yaxshi daftarni bolalar diqqatiga ko'rsatadi). Endi daftarni partaning burchagiga qo'ying.

3. **O'tgan darsni mustahkamlash.** Og'zaki hisob. Bolalar pannoga qarang, yuqori qismida qanday shakllar joylashgan.

3. Marhamat qilib to'rtburchakni ta'riflab bering (4ta burchagi, 4ta tomoni bor).

4. Uchburchakni ta'riflab bering. (3ta burchagi, 3ta tomoni bor).

5. Aylana to'g'risida nima deyish mumkin? (burchak va tomoni yo'q)

6. Oxiri qanday shakl, nomini ayting? (ko'pburchak)

7. Uchburchak va to'rtburchakning nima farqi bor?

8. Aylananing o'ng tomonida qanday shakl? Chap tomonida-chi?

9. Ikkinchi qatorda nima joylashgan?

10. Ular haqida nima deyish mumkin?

11. Jami qancha?

12. Keyingi qatorda nima bor?

13. Ularning soni to'g'risida nima deyish mumkin? (3ta yashil, qolgan sariq)

14. To'rtinchi qatorda nimalar bor?

15. Nechta tovuq, nechta g'oz? (Necha juft)

16. Buvida 3ta jo'ja bor edi, bittasi ketdi, nechta qoldi?

17. Oxirgi qatorda nimalar nimalar joylashgan? Nechta jo'ja? (1) nechta olma?

18. Ularning soni to'g'risida nima aytish mumkin? (bir xil)

4. Rasmlar ustida ishlash. «Ko'cha» rasmi.

O'qituvchi: – Bolalar, bu rasmda nimalar bor ekan? (uyalar, mashinalar, odamlar)

– Qaysi uy balandroq? Pastroq? Sariqning chap tomonidachi? Yashilning o'ng tomonidachi?

– Mening qo'limda nima? (daftar, kitob) Nima qalinroq? (kitob)

– Diqqat bilan atrofingizga qarang, nima sinfda bittadan? (doska)

5. Kitob bilan ishlash. Yangi mavzuni tushuntirish.

– Bolalar, rasimga qarab ayting. 1 raqami nimaga o'xshaydi? (nimaga). Endi bir raqami haqida she'r eshiting.

Ona Vatan yagona,

Kurramiz ham yagona

Bittadandir har odam

Yozishga ham o'ng'ayman,

Chizg'ichga o'xshayman.

O'qituvchi bir necha marta bolalar bilan qaytaradi. 17-betdagi rasimga qaraymiz. Tepadagi qatordan boshlaymiz.

– Birinchi rasmda nima yozilgan? Ikkinchisida-chi? Uchinchisida-chi?

Oxirgisida-chi? Bir so'z bilan shu rasmlarni aytingiz. (transport)

– Avtobusning chap tomonida nima bor? Vertolyotda-chi? Vertolyot bilan samolyot o'rtasida nima bor?

– Nechtadan samolyot? Vertolyot-chi? Mototsikl-chi? (bittadan)

– Ikkinchi rasimga qarang. Transportlarning tagida nima tasvirlangan? Kim qo'g'irchoqning chap tomonida? O'ngida-chi? (quyonlar)

– Nechta avtobus? Nechta quyonlar?

– Pastdagi rasmda nima chizilgan?

– Ular nimalar? Bir so'z bilan ta'riflang. (9 yovvoyi hayvonlar)

– Yovvoyi hayvonlarga qaysi hayvonlar kiradi?

– Ularni qaerda ko'rishimiz mumkin?.

6. Daftar bilan ishlash. Bugun bizning darsimizga Bilmasvoy tashrif buyurdi. U bizdan rasmdagi hayvonlarni sanab berishni so'radi. Qaysi raqamni bu rasmda tagiga yozish mumkin.

Men oldinda turaman,

Chizg'ichingga qarab boq.

Tartib sonlar ichida,

Birinchiman, hoy o'rtoq.

Daftaringizni ochib, qizil siyoh bilan yozilgan 1 raqamini bir katak tashlab yozing. Yozishni boshlaymiz.

1 1 1 1 1 1

Katakning o'rtasidan boshlab, o'ng tomonidagi burchakka yozib, to'g'ri tayoqchasini pastki chiziqning o'rtasiga tushiramiz.

Bolalarga raqam bilan son farqi nimaligini tushuntirib berish. Raqamlarni yozamiz, sonlarni sanaymiz. Bolalar, Bilmasvoy bizdan yordam so'rab kelibdi.

Qomatini ko'rganlar,

Qiyos etar oqqushga.

Mendan dir-dir titraydi,

Ixlosi yo'q o'kishga.

Doskada ikki raqamining yozilishini o'qituvchi o'rgatadi.

2 2 2 2 2 2

Ikki raqami o'rtadan sal balandroq boshlanadi. Qo'l uzmay yoziladi. Yozish tushuntiriladi. O'quvchilar katak tushlab yozadilar.

7. Darsni yakunlash. Bugungi darsda nima o'tilganini eslatib o'tish.

8. Bolalarni baholash.

9. Uy vazifasini berish.¹³

Natijalar. Aslida yer yuzidagi barcha yaratilgan bir-biri bilan bog'liq. Shu bilan birgalikda ta'lim tizimidagi fanlar ham. Boshlang'ich sinflarda o'tiladigan fanlar o'zaro bog'liqlikda tashkil etilsa, o'zlashtirilgan bilimlar bir-birini to'ldirib boradi. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi mahoratli bo'lsa, bir necha fanlarni dars o'tish davomida bog'lab tushuntira oladi. Natijada esa bolada o'zlashtirish ko'rsatkichi yuqori bo'ladi.

1-jadval

Boshlang'ich sinflarda fanlararo aloqadorlik asosida dars tashkil etish T jadval ko'rinishida

Afzalliklari	Kamchiliklari
<ul style="list-style-type: none"> Tushunish darajasi yuqori bo'ladi; Vaqtdan yutish imkoniyati mavjud; Qiziqarli bo'ladi; Berilgan mavzu ikki fan doirasida mustahkamlanadi; O'zlashtirish ko'rsatkichiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. 	<ul style="list-style-type: none"> Mutaxassis tomonidan tashkil etishdagi qiyinchiliklar; Dastlabki bosqichda o'quvchilarning tushunmasliklari.

yilgi 2023- yilda yangi nashr etilgan boshlang'ich sinf darsliklaridagi berilgan mavzular bir-birini to'ldiradi. Misol uchun biz tabiatga qarab ilhomlanamiz va unga tasvir naqsh ishlaymiz. Texnologiyada yasash

topiladi. Texnologiyada buyumlar yasash bosqichining 2-bosqichida yasalayotgan narsaning eskizi chizib olinadi. Bu esa tasviriy san'at bilan bog'liqligidir.

¹³ https://azkurs.org/pars_docs/refs/136/135205/135205.pdf

Umuman olganda integratsiyaning ta'lim tizimini boyitishda imkoniyatlari keng:

– o'quvchilarda mustaqil va mantiqiy fikrlash, abstrakt tafakkur yuritish ko'nikmalari shakllantiriladi;

– o'quvchilarning tabiat, jamiyat va fan haqidagi yaxlit tushunchalar va tasavvurlar, hayotiy ko'nikmalari shakllantirib boriladi.

Zero, ta'lim mazmunidagi uyg'unlikni ta'minlash muammolari ham integratsiyalashning shug'ullanadigan sohasi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ta'lim to'g'risida O'zbekiston Respublikasining Qonuni
2. Mavlyanova. Raxima Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiyasi. O'quv qo'llanma. R.Mavlyanova, N.Raxmankulova. – O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. – Toshkent. Voris nashriyoti, 2013. – 240 b.
3. B.X.Xodjayev.Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. - T.: «Sano-standart» nashriyoti, 2017-yil, 416-bet.
4. D. Jamoliddinova, S. Meliboyeva. Boshlang'ich ta'limda pedagogika, innovatsiya, integratsiya. O'quv qo'llanma. Toshkent. 2013. 270 b
5. Saloxitdinova Navro'za, Boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan ta'limni takomillashtirish, O'quv qo'llanma. - T.: "Tamaddun", 2022. - 125 b.
6. Z. Boboqulov, S.Sanayev, X. Xonqulov. Talimning zamonaviy pedagogic texnologiyalari. O'quv qo'llanma. Samarqand – 2022. 171-b
7. Oydinoy Donyorbek Qizi Davlatova Boshlang'ich ta'limda integrativ ta'lim metodlari // Scientific progress. 2021. №8. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/boshlang-ich-ta-limda-integrativ-ta-lim-metodlari> (дата обращения: 17.01.2024).
8. Madinabonu Shuxratjon qizi, & Esonaliyeva Guluzra Komiljonova. (2023). Inson qadri va barkamol avlod shakllanishida pedagogikaning o'rni. *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 1(1), 788–789. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.717>
9. Isaqova Zamiraxon, Abdullaxo'jayev Adxamxo'ja. (2023). Is'hoqxon to'ra ibrat – milliy tafakkur me'mori.iqro indexing, 1(1), 41-71. <https://worldlyjournals.com/index.php/IFX/article/view/169>
10. Ikromjonovna, J. S. (2023). Boshlang'ich sinflarga ta'lim berish jarayonida zamonaviy metod va vositalarning ahamiyati. *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 581-583.
11. Jumanova, S. B. (2022). Boshlang'ich sinf o'quvchisining ona tili va o'qish savodxonligi darslari orqali milliy qadriyatlarimizni o'rganishning samarali omillari. *Results of National Scientific Research International Journal*, 1(9), 311-321.
12. Komiljonova, G. N. qizi. (2023). Fanlararo bog'lanish asosida boshlang'ich ta'limni amalga oshirishning o'ziga xos xususiyatlari. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(12), 198–201. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5505>
13. Kalendarova Z.K. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishda o'yinning ahamiyati. TDPU ilmiy axborotlari. 138-143 b.
14. Innovative model of shaping students' creative thinking skills in primary education in the process of creating problem situations and its content. Innovativ achievements in science 2022. Kalendarova Zarafshon Kalbaevna Senior Lecturer, Department of Education, Kokand University, Kokand, Fergana region.
15. Otto, M., & Thornton, J. (2023). Yosh avlod kamolotida texnologiya fani va uning kelajagi. *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 923-926.
16. Parpiyev, O., & Pozilov, H. (2023, June). Boshlang'ich ta'limda topishmoqlarning ahamiyati. In *Конференция: Союз Науки и Образования* (Vol. 5, No. 2, pp. 63-74).
17. Muazzamxon Xodjayeva, & Odiljon Parpiyev. (2023). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish va savodxonlik darajasini oshirishda xalqaro baholash dasturlarining ahamiyati. *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 1(1), 914-918. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.758>
18. Ochilidiyeva Mushtariy, & Parpiyev Odiljon. (2023). Boshlang'ich ta'lim tizimiga zamonaviy yondashuvlar. *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 1(1), 640-644. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.666>
19. Nigoraxon, A., & Mohlaroy, A. (2024). Boshlang'ich ta'limda o'quvchilar ijodiy faoliyatini tashkil etish texnologiyasi. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 83-87.
20. Diyoraxon, S., & Komiljonova, G. (2023). Boshlang'ich ta'limda chet el o'quvchilarini baholash mezonlari va samarali taqdirlash. *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 783-785.
21. Abduraxmonova, N. A. qizi. (2023). Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(12), 208–211. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5507>
22. Asilova, S. X. (2023). O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.
23. Dilnura, M., & Nargiza, V. (2023). Buyuk ajdodlarimiz merosi tarbiyada ko'makchi. *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 562-563.
24. Davlatova, S. T., & Abdullayeva, F. S. qizi. (2023). Bolalarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga oid ota-onalarning qarashlari. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(16), 819–823. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5105>
25. Muslimaxon Ibrohimova, & Nargizaxon Usmonova. (2023). Pedagogik jarayondagi nevrozlar kichik maktab yoshidagi o'quvchilar misolida. *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 1(1), 578–580. <https://doi.org/10.54613/ku.v1i1.645>
26. Rahimova, R. E. (2022). Ta'limda fanlararo aloqadorlikning ahamiyati. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 897-901.
27. Ramazonovich, K. S. (2023). Basketbolchilar jismoniy tayyorgarligini oshirishda jismoniy vosita sifatida harakatli o'yinlarning ahamiyati. *образование наука и инновационные идеи в мире*, 24(2), 124-128.
28. Ramazonova M.S., Kislichko A.G. Small cell lung cancer: effectiveness of different treatment regimens, long-term results and prognosis // *Kazan medical journal*. - 2012. - Vol. 93. - N. 4. - P. 623-627. doi: 10.17816/KMJ1556
29. Raxmatovna, J. R. A., & Athamboevna, V. N. (2023). Boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan dars berishning zamonaviy metodlari. *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 651-652.
30. Sadriddinova, Z. M. (2023). Boshlang'ich sinf ona tili ta'limini ijodiy tashkil etishning mohiyati va o'lchovlari. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(12), 241–244. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5513>
31. Valiyeva, N. (2023). Boshlang'ich sinf matematika darslarida sharq allomalarning asarlaridan foydalanish. *Qo'qon universiteti xabarnomasi*, 549-550.
32. Xursanov, O. (2023). Talabalarni hamkorlik texnologiyasi asosida o'quv - ma'naviy moslashuvchanlik imkoniyatlarini oshirish texnologiyasi (1 - kurs talabalar MISOLIDA). *Educational Research in Universal Sciences*, 2(12), 264–269. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/5519>
33. <http://azkurs.org/buxoro-davlat-pedagogika-institut-i-v7.html?page=167>
34. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QISHNI YETKAZIB OLISHGA QIYNALAYOTGAN O'QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 9-13
35. Toxirjon, U. (2024). XALQARO O'QISH SAVODXONLIGINI O'RGANISH (PIRLS). *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 14-17.
36. Умаров, Т. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИГРУШЕК НА ДЕТСКУЮ ПСИХОЛОГИЮ. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 18-21.
37. https://azkurs.org/pars_docs/refs/136/135205/135205.pdf
38. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Bilim>